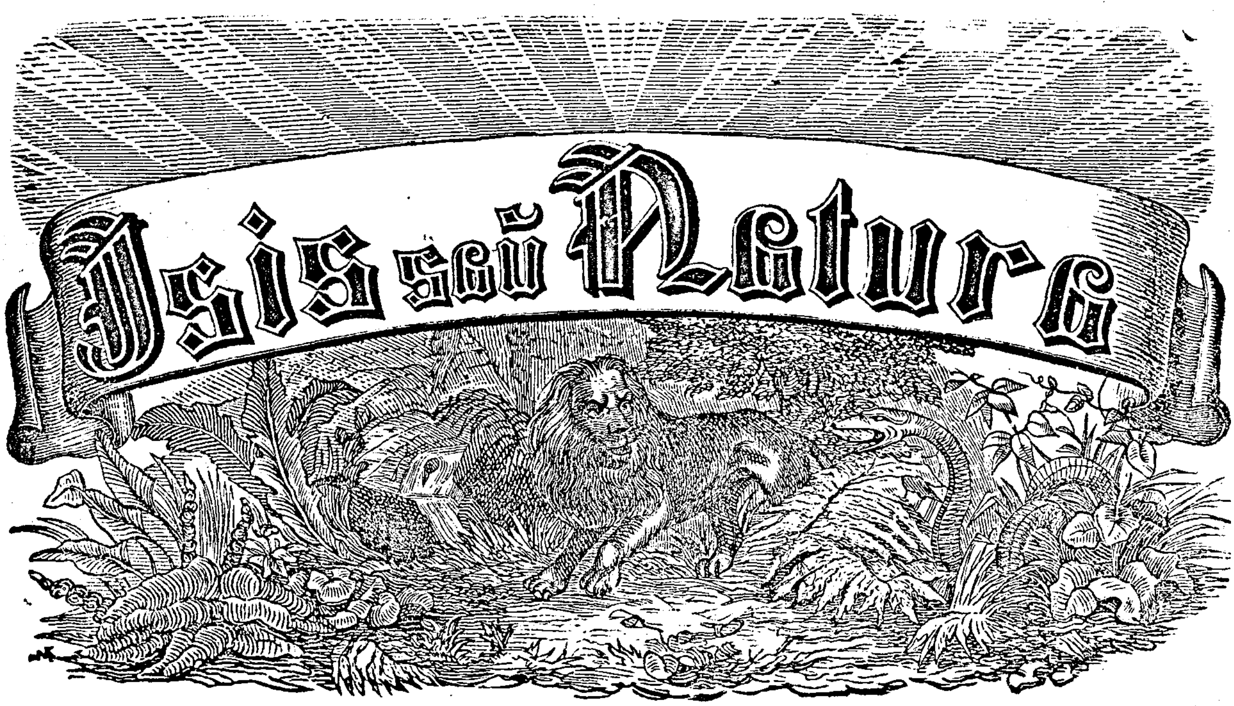

JURNAL

ПENTPȣ̆ PESПÎNDIPEA ШTIINЦEЛOPȣ̆ NATȣ̆PAЛE ШI ESAKTE, ÎN TOATE KЛASEЛE.

Rediџeatȣ̆

de

PROFESOR DOCTOR IULIU BARASH.

№ 13. (Anȣлȣ̆ aлȣ̆ treiлea) Бȣkȣreшtĭ 1 Aпpiлie, 1858.

Eлefantȣлȣ̆.

Toatъ mъpimea în лȣme esчitъ лa noĭ ȣnȣ̆ intepesȣ̆ шi o simцipe d'admipaцiȣne; opĭ чe лȣkpȣ koлosaлȣ̆ шi mape, ne insпipъ ȣnȣ̆ pesпektȣ̆; kъчĭ noĭ pesпektъmȣ̆ totȣ̆-d'aȣna kȣaлitъцiлe kape nȣ лe avemȣ̆ noĭ În paпoptȣлȣ̆ aчesta, sîntȣ̆ patpȣ animaлe koлosaлe шi intepesante пentpȣ mъpimea лop estpaopdinapъ. Aчestea sîntȣ̆: Eлefantȣлȣ̆ întpe animaлeлopȣ̆ patpȣ-пede, kape ȣmблъ пe ȣskatȣ̆, бaлena saȣ̆ kîtȣ̆ întpe mamifepe, kape tpъeste în mape, stpȣцȣлȣ̆ întpe пasepe шi kpokodiлȣлȣ̆ întpe pentiлe.

Noĭ vomȣ̆ vopбi aiчĭ despre Eлefantȣ̆. «Fie-kape fiinцъ a natȣpeĭ, ziчe Buffon în admipaбiлȣл sъȣ̆ stiлȣ̆, ape vaлoapea sa dȣпe kȣaлitъцiлe saлe шi dȣпe гpadȣлȣ̆ în kape лe пosedъ, aпoĭ Eлefantȣлȣ̆ împpeȣnъ în fiinцa sa: inteлiџenцa kastopȣлȣĭ, aџepitatea maĭmȣцeĭ, simцipea adînkъ a kîineлȣĭ, шi пe лîngъ aчestea пosedъ eлȣ̆ toate aчeste kȣaлitъцĭ întp'o dimensiȣne шi o fopцъ mȣлtȣ̆ maĭ mape. potpivitȣ̆ kȣ dimensiȣniлe шi fopцeлe estpaopdinape, ȣniчe aлe kopпȣлȣĭ sъȣ̆ шi kȣ лȣnџimea estpaopdinapъ a vieцeĭ saлe. Kîndȣ̆ aчestȣ̆ animaлȣ̆ ȣmблъ, papkъ пъmîntȣлȣ̆ tpemȣpъ sȣб dînsȣлȣ̆; kȣ tpîmбiцa sa, kape îĭ sepvъ ka o mînъ, eлȣ̆ despъdъчineazъ ȣnȣ̆ apбopȣ̆ mape; k'o sinгȣpъ лovitȣpъ kȣ kopпȣлȣ̆ sъȣ̆, eлȣ̆ e în stape sъ spapгъ ȣnȣ̆ zidȣ̆; este ȣnȣ̆ inamik tepiбiл пpin fopцa sa nepesistiбiлъ, пpin masa sa џigantikъ, eлȣ̆ poate sъ poapte пe spinape ȣnȣ̆ tȣpnȣ̆ de pъsбoiȣ̆ ȣmплȣtȣ̆ kȣ o mȣлцime de

oamenĭ шi артеле лорȣ̆; кȣ ачеастъ греȣtate елȣ̆ поate съ ȣмбле maĭ iȣte înкъ de кîtȣ̆ ȣнȣ̆ калȣ̆. Dapȣ̆ пе лîнгъ toate ачесте кȣалitъцĭ, apatъ елȣ̆ ȣнȣ̆ кȣрацiȣ̆ mape, o прȣdenцъ, ȣнȣ̆ сънце рече шi o ascȣлtape mape кътре stъпînȣлȣ̆ съȣ̆, o modepaцiȣne d'ȣнȣ̆ filosofȣ̆ кеарȣ̆ în momentȣлȣ̆ kîndȣ̆ e npinsȣ̆ de nasiȣniле челе maĭ viĭ. Апоĭ în аmорȣлȣ̆ съȣ̆, este konstantȣ̆ шi кiарȣ̆ modepatȣ̆ (*Pliniu* рапортъ къ tinepiĭ Елеfanцiĭ нȣ se бate ȣнȣлȣ̆ кȣ алtȣлȣ̆, ȣрmîndȣ̆ o feмелъ шi kîndȣ̆ o nosedъ ȣнȣлȣ̆ din eĭ, îĭ рътîne fideлȣ̆ în toatъ вieaцa sa.) Kîndȣ̆ Елеfantȣлȣ̆ este пекъжitȣ̆, кеарȣ̆ atȣнчĭ шtie бine чine este amikȣлȣ̆ съȣ̆ каре îĭ a фъкȣtȣ̆ бine шi atakъ пȣmaĭ пе ачеia каре iaȣ̆ ofensatȣ̆; 'шi adȣче aminte de бinefaчеріле че a npiimitȣ̆ шi de ръȣлȣ̆ че a пъцitȣ̆. Елȣ̆ fiindȣ̆ пъsкȣtȣ̆ ербiвор, шi нȣtpindȣ-se пȣmaĭ de вецetале, de ачеia din fipea sa, нȣ e inamikȣ̆ кȣ nічĭ ȣнȣ̆ алtȣ̆ animaлȣ̆. În fine Елеfantȣлȣ̆ este o fiinцъ iȣбitъ de toate челе-лалте animале. Къчĭ toate îлȣ̆ pesnekteazъ шi елȣ̆ нȣ insnipъ nічĭ o fpikъ nimȣлȣĭ. Eatъ къ шi în регнȣлȣ̆ animaлȣ̆ чеĭ mapĭ шi пȣtepnічĭ, kîndȣ̆ нȣ абȣzeazъ de форца лорȣ̆, sîntȣ̆ iȣбiцĭ шi pesnektaцĭ de toцĭ.» Astȣ̆-фелȣ̆ se esnpimъ Buffon asȣпра Елеfantȣлȣĭ.

Клiмеле кълdȣpoase але Asieĭ шi Afpічеĭ sîntȣ̆ patpiea Елеfantȣлȣĭ. Чеĭ din Asia (Indiea) sîntȣ̆ мȣлtȣ̆ maĭ mapĭ шi maĭ форцĭ de kîtȣ̆ чеĭ din Afpika. Елеfanцiĭ din insȣла Ceylan sîntȣ̆ чеĭ maĭ stimaцĭ fiindȣ-къ sîntȣ̆ чеĭ maĭ inцeлenцĭ шi чеĭ maĭ askȣлtъtopĭ.— Нȣmaĭ în Senегалȣ̆ шi în toatъ naptea mepidionaлъ a Afpічеĭ прекȣmȣ̆ шi în Mauritiea, пе insȣла Madagascar шi лîngъ ȣnеле рîȣрĭ mapĭ din Indiea, se гъseskȣ̆ aкȣmȣ̆ Елеfanцĭ сълбatічĭ.

Елеfanцiĭ se deoseбeskȣ̆ de челе-лалте animале mamifepe прin nasȣлȣ̆ лорȣ̆ челȣ̆ mape каре, desволtindȣ-se преа мȣлtȣ̆, s'a skimбatȣ̆ întp'o tpîmбiцъ. Ачестȣ̆ органȣ̆ este adeвъратa mînъ a Елеfantȣлȣĭ. Animaлȣлȣ̆ поate съ'лȣ̆ îndoiaskъ шi съ npinzъ кȣ dînsa opĭ-че воешtе, поate шi съ'лȣ̆ прескȣpteaze шi съ'лȣ̆ лȣнцeaskъ. Пе вîрфȣлȣ̆ tpîmбiцеĭ аре ка ȣнȣ̆ фелȣ̆ de децеtȣ̆ saȣ̆ ка o mikъ чеашкъ de kafea în каре se афлъ doъ гъȣрĭ; ачестea sîntȣ̆ пъріле сале. Ачестȣ̆ децеtȣ̆ фȣnкцioneazъ шi ка ȣнȣ̆ фелȣ̆ de bentȣzъ; къчĭ kîndȣ̆ animaлȣлȣ̆ апликъ вîрфȣлȣ̆ nasȣлȣĭ пе чева шi totȣ̆ d'o datъ цine sȣфлape, вîрфȣлȣ̆ tpîmбiцеĭ se лinешtе пе obiektȣ̆ шi пȣmaĭ e кȣ пȣtinцъ съ'лȣ̆ deslîneaskъ. În modȣлȣ̆ ачеsta, Елеfantȣлȣ̆ este în stape съ pîdiче obiekte foapte греле; кеарȣ̆ пînъ ла o греȣtate de 200 фȣnцĭ. S'a възȣtȣ̆ Елеfanцĭ sлoбozindȣ̆ ȣнȣ̆ nistoлȣ̆ кȣ tpîmбiцa, destȣpîndȣ̆ o бȣtiлкъ de шampanie, desnodîndȣ̆ nodȣрĭ foapte înкȣркate ш. ч. л. Перфекцiȣnea ачестȣĭ органȣ̆ atîtȣ̆ de simцitopȣ̆ este каȣза къ Елеfantȣлȣ̆ аре atîta inteлiцenцъ. Eatъ къ între animалеле ачелеа каре аȣ̆ ȣнȣ̆ nasȣ̆ maĭ перфекtȣ̆ шi maĭ mape, sîntȣ̆ челе maĭ inцeлente; dapȣ̆ кеарȣ̆ între oamenĭ ачеia каре аȣ̆ npiimitȣ̆ вр'o datъ чева «пeste nasȣ̆» s'aȣ̆ фъкȣtȣ̆ maĭ înцелenцĭ.

Dapȣ̆ tpîmбiцa лȣngъ a Елеfantȣлȣĭ аре пentpȣ dînsȣлȣ̆ шi o kondiцiȣne a sȣбsistinцеĭ сале.

Елеfantȣлȣ̆ фъръ tpîmбiцъ apȣ̆ мȣрi de foame; къчĭ гîtȣлȣ̆ съȣ̆ e преа skȣptȣ̆ пе лîngъ mъpimea nічioapeлорȣ̆, прin ȣpmape гȣра лȣĭ n'apȣ̆ пȣtea nічĭ odatъ съ ажȣngъ ла пъmîntȣ̆ ка съ naskъ iapбъ, saȣ̆ съ бea апъ. Kîndȣ̆ Елеfantȣлȣ̆ naшtе, елȣ̆ рȣпе fipe de iapбъ кȣ tpîmбiцa, фаче dintp'înшie ка nimte пакеtȣрĭ mічĭ, каре ле арȣnкъ în гȣра sa, апоĭ kîndȣ̆ бea, елȣ̆ tpaцe în tpîmбiцъ o кътime mape de апъ (пînъ ла doъ вetpe kîte odatъ) шi пе ȣpmъ o арȣnкъ înчetȣ, înчetȣ̆ în гȣра sa Dapȣ̆ de че natȣра a datȣ̆ Елеfantȣлȣĭ ȣнȣ̆ astȣ̆-фелȣ̆ de гîtȣ̆ skȣptȣ̆? Oape a fostȣ̆ aчeasta вр'o imnepфекцiȣne a кpeaцiȣneĭ? Nічĭ de кȣmȣ̆! Din kontpa stȣdiȣлȣ̆ капȣлȣĭ пе ва аръta къ кеарȣ̆ aічĭ e viziбiлȣ̆ перфекцiȣnea шi apmonіеа каре domnesk în toate опеpiле natȣpeĭ adeкъ totȣ̆-d'ȣna ȣн капȣ̆ mape чере ȣн гîtȣ̆ skȣptȣ̆.

Капȣлȣ̆ Елеfantȣлȣĭ este ȣнȣ̆ чева monstpȣos. Краniȣлȣ̆ (хîрка) лȣĭ este în мȣлte локȣрĭ de grosimea ȣнȣĭ брацȣ̆ de omȣ̆; ачесте împpeцiȣpъpĭ факȣ̆ ка съцеata поate съ пътpȣnzъ adînкȣ̆ în капȣлȣ̆ Елеfantȣлȣĭ шi съ'лȣ̆ omoape. Dapȣ̆, лȣкpȣ кȣpiosȣ̆, în naptea de d'îndъpъtȣ̆ a капȣлȣĭ, краniȣлȣ̆ este foapte sȣбцiре шi чea maĭ mikъ panъ фъкȣtъ în ачестȣ̆ локȣ̆, îĭ dъ moapte. De ачееа kîndȣ̆ se întîmплъ къ ȣнȣ̆ Елеfantȣ̆ intpînd în фȣpie, ачеĭ каре se афлъ кълъpĭ пе dînsȣлȣ̆ афлîndȣ-se în neрiколȣ̆ de moapte, kondȣktopȣлȣ̆ îĭ багъ ȣнȣ̆ кȣiȣ̆ ла ачестȣ̆ локȣ̆ шi Елеfantȣлȣ̆ întp'ȣнȣ̆ minȣtȣ̆ kade жосȣ̆ moptȣ̆: кȣ toate ачестea mъpimea капȣлȣĭ Елеfantȣлȣ̆ аре креерi mічĭ;

къчї osȣлȣ капȣлȣї saȣ кранїȣлȣ съȣ аре niште челеле гоале. Eatъ къ Елеfantȣлȣ е ка ȣnїї oamenї: аȣ ȣnȣ капȣ mape, dapȣ totȣ n'аȣ nimікȣ în капȣ.

Гȣра Елеfantȣлȣї este партеа чеа maї жоасъ а капȣлȣї съȣ шї паркъ апарцine maї mȣлtȣ ла пentȣ de кїtȣ ла капȣ. Este apmatъ de optȣ mъселе, patpȣ ла fалка de sȣsȣ шї 4 ла чеа de жосȣ. N'apе dinцї тъioшї, ка nїчї чеї кїїnешї; însъ din fалка de sȣsȣ ïї easъ doї dinцї mapї nȣmiцї anъpъtopї (defenses), кape sînt голї ла înчепȣtȣлȣ лорȣ пînъ ла жȣmътatea лȣnцimeї. Елȣ аре atîta fорцъ în ачештї dinцї, în кїtȣ Елеfantȣлȣ de ла menaцepia din Парисȣ întp'o zi, dpentȣ petpечере, а fъкȣtȣ кȣ dinцїї съї доȣъ гъȣрї mapї în stîлпi de пeatpъ кape s'аȣ aflatȣ în adaiea sa шї а бъгатȣ вîpfȣpiле dinцiлорȣ аколо ка întp'o кȣtie. Е кȣnoskȣtȣ къ din ачештї dinцї se fаче fildешȣ, о matepie foapte stimatъ.

Окїї Елеfantȣлȣї sîntȣ mїчї în pелацiȣne кȣ тъpimea капȣлȣї шї а totȣ корпȣлȣї съȣ. Плеопеле сале sîntȣ înкопцїȣpate de чiлie (перї), ачеаstъ paptiкȣлapitate esistъ nȣmaї ла Елеfantȣ, ла stpȣцȣ, ла плешȣвȣлȣ челȣ mape, ла maїmȣцe шї ла omȣ. Eatъ în че sovietate intepesantъ se afлъ omȣл în пpiвiнца ачеаsta. Корпȣл Елеfantȣлȣї е голȣ fъpъ пъpȣ, însъ din че în че apatъ ка niште indoitȣpї (ка пелеа бъtpîniлорȣ). Коada Елеfantȣлȣї е mikъ, sȣбцiре, askȣцitъ, акопеpitъ din че în че кȣ niште fipe tapї ка ла поркȣ sълбatiкȣ шї se sевîpшеште întp'ȣn moцȣ пъpосȣ negpȣ, лȣчindȣ în кїtȣ ȣnȣ omȣ poate съ'л pȣпъ ка пе о stiклъ; ачеstȣ пъpȣ este foapte stimatȣ ла Indienї шї ла Apanї, кape 'шї pітежdȣeskȣ кеарȣ вieaцa лорȣ кїte odatъ nȣmaї ка съ pȣпъ кїtȣ-ва dintp'ачеstȣ пъpȣ алȣ Елеfantȣлȣї, къчї 'шї imaцinъ къ ачеstȣ пъpȣ posedъ niште кȣaлiтъцї misterioase.

Despre тъpimea Елеfanцiлорȣ пȣtemȣ съ авемȣ о idee кїndȣ zїчемȣ къ еї ажȣngъ ла о лȣnцime de 10 пiчioape, ла о înълцime de 8, 9 шї кеарȣ 14 пiчioape; ȣnїї воiaцiорї zікȣ къ аȣ възȣtȣ Елеfanцї авîndȣ înълцimea кеарȣ de 18 пiчioape, adeкъ апроапе а ȣnеї kase pespektaбiле d'ȣnȣ katȣ.

Елеfantȣлȣ amȣ zisȣ къ se nȣtpeште de вeцetaле; adeкъ de iapбъ, ръдъчinї, коажъ de apбopї палmiepї (кȣpmaлї) ш. ч. л. Маї кȣ seamъ ле плаче кȣкȣpȣзȣл шї tpestia de zaxapȣ în кape fакȣ stpiкъчiȣnї mapї.

Еї tpъeskȣ în sovieтъцї saȣ бande miчї, ȣmблъ аша împpeȣnъ în пъdȣpї ȣmбpoase лîngъ pîȣpї шї tpъeskȣ аша о вieaцъ лiniштitъ, pastopaлъ пînъ кїndȣ пȣ вine ȣnȣ omȣ лакоmȣ dȣпe dinцї шї карпеа лорȣ, кape ле înтepȣпe ачеаstъ вieaцъ papadiziкъ. În stapea natȣpaлъ, sîntȣ sfiiчioшї шї fъpъ de omȣ; dapȣ dȣпe че ïї а pъnitȣ чine-ва, se fакȣ fȣpiошї шї atакȣ пе inamiкȣлȣ лорȣ челȣ maї пȣtepniкȣ, fie omȣ saȣ леȣ. Omȣл atȣnчї е пepdȣtȣ; къчї орї къ Елеfantȣлȣ îлȣ zdpoбеште sȣб пiчioapeле сале, орї къ îлȣ înгъȣреште кȣ dinцїї съї apȣnкîndȣ'лȣ în sȣsȣ шї жосȣ пînъ кїndȣ а mȣpitȣ.

De шї Елеfantȣлȣ аре о înfъцiшаре греа, кȣ toate ачеstea este слȣ în stape съ fȣгъ maї iȣte înкъ de кїtȣ калȣлȣ челȣ maї бȣnȣ. Пелеа лȣї de шї е гроасъ, totȣ este simцitoape кеарȣ пentpȣ mȣшкътȣрї de insekteле челе maї mїчї, кape ле depъpteazъ кȣ tpîmбiцa, кȣ коada sa saȣ шї кȣ кpeкеле сале лȣnцї.

Елеfanцїї sîntȣ în цепepe de колоapе чепȣшie, însъ кїte odatъ колоapea лорȣ бate în pошie, saȣ în албъ (dapȣ papȣ); чеї dȣпe ȣpmъ sîntȣ вeпepaцї шї pрiвiцї ка sakpї.

Ачеste animaле цiganтiче poate съ ажȣngъ шї ла о бъtpîneцe estpaopdinapъ; къчї în stapea natȣpaлъ, ажȣngȣ ла о вîpstъ de 200 de anї, шї кеарȣ în pобie ажȣngȣ ла о бъtpîneцe de 120 шї 130 de anї. În цепepe кїndȣ sîntȣ în pобie, пȣ fакȣ пȣїї; însъ Англезȣлȣ *Corse* zїче: къ а възȣtȣ în Indiea Елеfanцї domestiчiцї, кape аȣ fъtat în pобie, dȣпe че femeла а fost însъpчinatъ 20 de лȣnї шї 18 zїле. Пȣiȣлȣ лорȣ, пȣmaї ȣпȣлȣ în пȣmъpȣ, este în zioa кїndȣ este пъskȣtȣ d'o mъpime de 3 пiчioape. Aelianus повеsteште къ în Poma antiкъ, Елеfanцї domesteчiцї аȣ fъtatȣ.

Ка съ аїбъ чine-ва о idee despre pofta ȣпȣї Елеfantȣ, е destȣлȣ ка съ zїчемȣ къ în Menageriea de ла Paris ȣпȣ Елеfantȣ tînъpȣ de 18 anї ppiimeште пе fie-кape zi 100 fȣnцї fînȣ, 18 fȣnцї pîine, о легътȣръ mape de моркоvї, кїte-ва кошȣрї de kaptofї шї tpeї-zeчї вedpe apъ de бȣȣtȣ.

În вîpsta чеа maї fpaцeтъ, Елеfanцїї skimбȣ dinцїї лорȣ. Dinцїї чеї d'алȣ doilea ïї пъstpezȣ

пentpȣ toatъ віеаца лорȣ, каре ажѫпгȣ ла о мъріme de 7—8 пічіоаре ші ла о гроsime de доъ орї мърімеї ȣпȣї брацȣ de омȣ. Ачеstȣ animалȣ аре ла fie-каре fалкъ пȣмаї доъ мъселе ȣпа în dpeanta, алta în stînга; în dosȣлȣ ачестopȣ мъселе, se desвоалтъ о алта каре, апъsînd песte чеа d'întîia, о дъ афаръ în kîtȣ kade. Aчeasta se pепетъ de 7, 8 орї în віеаца animaлȣлȣї, dapȣ dinцiї чеї пȣоі sîntȣ totȣ-d'аȣпа маї марї de kîtȣ dinцiї чеї векі.

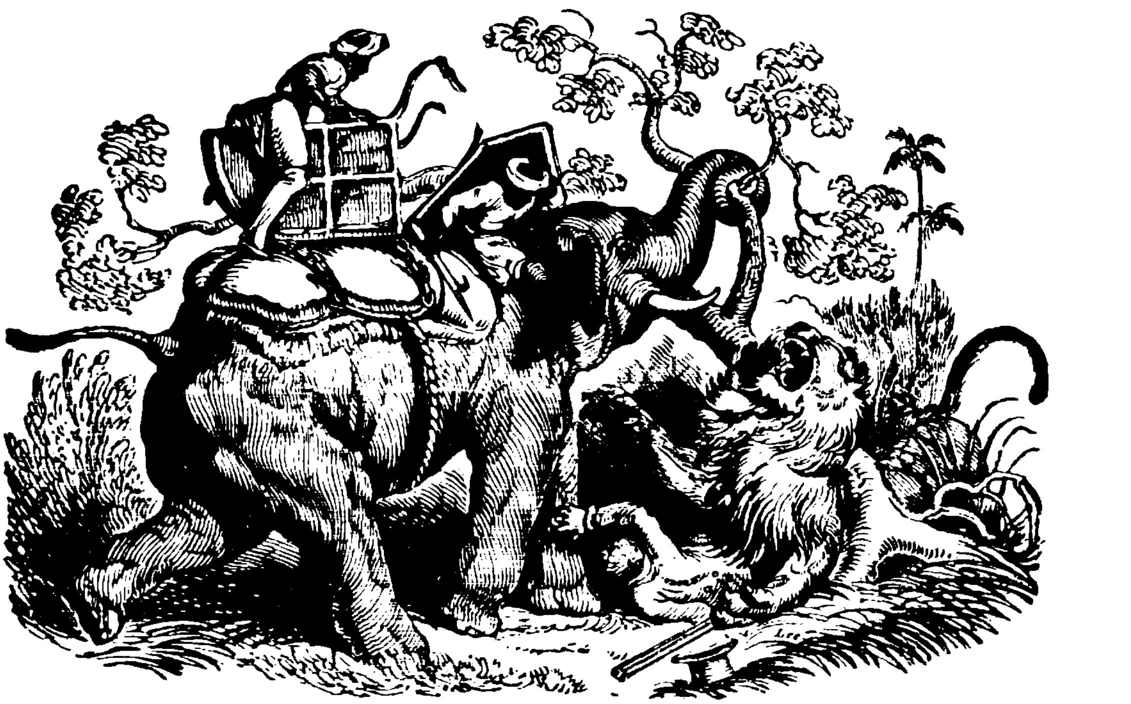
În цепере, Елеfанцiї sîntȣ animaлe влînde, dodiле (аskȣлтътоаре) капавiле a fi înвъцate ла feлȣрimї de sерві́чіȣрї пentpȣ омȣ; iȣвeskȣ пе ачеї каре îngрiжeskȣ пentpȣ dînшiї, însъ ȣpeskȣ ші sîntȣ вindeкaтiвї пentpȣ ачеї, каре 'ї малtpatezȣ. S'a възȣtȣ мȣлte esemпле foapte кȣpioase în пр вiнца ачеasta. Nȣмаї în епока амоpȣлȣї, saȣ kîndȣ ле дъ чіпе-ва лȣкрȣрї sпiptȣoase de бъȣtȣ, atȣпчї Елеfанцiї deвiпȣ fкpioшї ші sîntȣ atȣпчї inaмiчї чеї маї tepiвiлї ші перiкȣлошї пentpȣ омȣ. Ȣпȣ Елеfантȣ în ачеаstъ stape zmititъ, se пȣмеште «Mosti» în Indiea. Mizлoкȣлȣ челȣ маї sirȣpȣ în kontpa ачеsta, este d'a da Елеfантȣлȣї ȣпȣ васȣ маре плiпȣ кȣ лапtе бътȣtȣ saȣ ȣпtȣ tonitȣ. Елеfантȣлȣ îndatъ вiпе în fipe.

Din timпȣрiле челе маї antiче, оаменiї s'аȣ окȣпатȣ кȣ пpindepea ші dpesapea Елеfанцiлорȣ ші 'ї-аȣ întpeвȣinцatȣ ла feлȣрimї de ȣsaцe domestiче; dapȣ маї кȣ seамъ în pesвеле, ла цеpemonii de tpiкmfe saȣ kîndȣ intpa вр'ȣп пpiпчiпе în царъ ш. ч. л. Елеfанцiї ераȣ tot-d'аȣпа о napte interpantъ ші пeчеsapie пentpȣ sȣita ȣпȣї pеце în Indiea. Împъратȣрȣ Jelengir în Indiea авеа 12000 Елеfанцї; pецеле din Siam аре 20000 Елеfанцї domestiчiцї în imперiȣлȣ съȣ ші atiцї сълбатiчї în мȣнцї în kîtȣ ла fie-каре вiпатȣ se пpinde kîte 50 saȣ 80. Ла Шахȣлȣ din Персiеа de акȣмȣ а възȣtȣ воіацiорȣлȣ *Cotchi* tpeї Елеfанцї, каре ераȣ dpeшї ла кълъріе ші ȣпре а kondȣче ачеste animaле, kondȣкtopiї лор se вервȣ d'ȣпȣ чіокапȣ de fepȣ к'ȣпȣ вîpfȣ askȣцitȣ, d'о мъріme de 3 пічіоаре ші d'о гpeȣtate de 8 saȣ 10 fȣпцї. Kondȣкtopȣлȣ каре шade пе гîtȣл Елеfантȣлȣї, kînd ва съ'л kondȣкъ, atȣпчї îлȣ înцеапъ кȣ вîpfȣлȣ ачеsta askȣцitȣ пе de d'îndъpъtȣлȣ ȣpeкiлорȣ ка съ ȣмвле, dapȣ kîndȣ ва съ stea, îлȣ вate кȣ чіокапȣ пе капȣ în nainte. Ла ȣпȣ animaлȣ маї пȣцiп цirantiкȣ de kîtȣ Елеfантȣлȣ ziче Cotchi, о asemenea вътaie ар fi пpodȣs moapte immediatъ а animaлȣлȣї, dapȣ Елеfантȣлȣї, ачеste гъdелеtȣрї пȣ'ї пасъ nimiкȣ.

Despре обiчеiȣріле ші instinктеле Елеfантȣлȣї se еsпрimъ Buffon în modȣлȣ ȣpмъtopȣ: «Окiї Елеfантȣлȣї, de ші sîntȣ пpea miчї, totȣ sînt лȣчitopї ші sпipitȣалї, авîndȣ о еsпpesiȣпе патеtiкъ de simцipe. Ел аре о пȣptape sepioasъ паркъ meditatъ, каре detepminъ toate miшкъріле sале. Елȣ se întoapче înчетȣ кътpe stъпîпȣл съȣ кȣ о еsпpesiȣпе de влînдеце ші de amiчiцie; kîndȣ stîпîпȣл ворвеште Елеfантȣл паркъ askȣлтъ кȣ atenцiȣпе, пе ȣpмъ паркъ mediteazъ asȣпpa ачееа че а aȣzitȣ, паркъ deлiвepeazъ, se rîndeште, esaminъ кȣ съпце pече ші фъръ пasiȣпе че tpeбȣе съ факъ, пе ȣpмъ se xotъpaште ші esекȣтъ opdiпiле stъпîпȣлȣї съȣ кȣ о маре esaktitate. Елȣ е капавiлȣ d'ȣпȣ ataшamentȣ, d'afeкцiȣпе ші de pекȣпоштiнцъ în kîtȣ se ȣsȣкъ de dopȣ kîndȣ a пepdȣtȣ stъпiпȣлȣ съȣ. Лesne поаte съ'лȣ înвеце чіпе-ва ка съ îndoieaskъ цепȣкiї ка съ se sȣie кълъpeцȣ маї ȣшорȣ. Елȣ mîпгie кȣ tpîmвiца sa, saлȣteazъ кȣ dînsa пе оаменї din кȣпоштiнца sa, ажȣтъ кеаpȣ sinгȣpȣ кȣ tpîmвiца ал înкърка кȣ гpeȣтъцї saȣ ла ачеia каре ворȣ съ se пȣiе кълъpї пе dînsȣ. Елȣ аре ші о simцipe de мȣziкъ ші аре о маре плъчере kîndȣ kondȣкtopȣл лȣї kîntъ кȣ мȣzika; ȣмвлъ atȣпчї маї кȣ inimъ ші fаче пaшȣрї dȣпе taktȣ. Елȣ este în stape a fi înвъцatȣ ші ла о мȣлцime de esepцiцie, съ tpaгъ ла плȣгȣ, ла tpъsȣрї, ла tȣпȣрї. În църіле montoase але Asieї ȣnde tȣпȣрї кȣ поаte кȣ гpeȣ поаte съ meapгъ sȣsȣ, аколо întpeвȣiнцeзȣ Елеfанцї пentpȣ tpansnoptȣлȣ tȣпȣрiлорȣ în modȣлȣ ȣpмъtopȣ: Еї пȣпе воï ла tȣпȣрї. Воi tpaгȣ kîtȣ поаte, însъ п'арȣ fi esȣtitȣ съ nainteze, dакъ Елеfантȣлȣ пȣ терцеа în dosȣлȣ tȣпȣлȣї îmпiпгîndȣ'лȣ înaintea кȣ fpȣntea sa пȣтерпiкъ, апоï dакъ елȣ аре tpeвȣiнцъ съ ръsȣfле чева, елȣ însȣшї iea кȣ tpîmвiца о пеаtpъ ші о пȣпе sȣвtȣ poatъ ка съ пȣ алȣпече tȣпȣлȣ îndъpъtȣ! Ка съ факъ Елеfантȣлȣ ачеsta, kondȣкtopȣлȣ лȣї (Cornac) tpeбȣе съ'ї еsпліче toate ачеstea ші ачеstȣ animaлȣ înцелентȣ пpiчепе totȣ. Kîndȣ пȣ арatъ о бȣпъ-воiнцъ съ факъ

ачеаstъ операцiȣne ostenitoape, кондȣкtорȣлȣ лȣї лȣȣ mînгie шi iї промite ка sъ'ї dea *Arak* (о бъȣtȣръ sniptȣoasъ ка рошȣ) atȣnчї animaлȣлȣ se îndȣплекъ; însъ ваї de капȣлȣ Корnакȣлȣї кîndȣ iї înшеалъ шi нȣ se цine de ворбъ; къчї este atȣnчї în челȣ maї mape періколȣ. În ра- портȣлȣ ачеsta se рапортъ ȣрmъtoapea istopie intepesantъ a ȣnȣї Елеfantȣ. Ȣnȣ Корnакȣ a fъ- гъdȣitȣ ȣnȣї Елеfantȣ чева шi нȣ s'a цinȣtȣ de ворбъ; Елеfantȣлȣ ла чеа d'întîia окasiȣne 'ла omopîtȣ Soцiea Корnакȣлȣї fiindȣ de фа- цъ ла ачеаstъ sченъ tepiбiлъ, în desnepaцiȣnea eї, a лȣatȣ amîndoї копiї eї în браце шi 'ї-а а- рȣнкatȣ ла пiчioapеле Елеfantȣлȣї, zikîndȣ'ї. «Fi- ind-къ aї omopît пе бърбatȣл meȣ, omoapъmъ пе mine sъpmana въдȣвъ шi пе копiї meї ръmашї opfani.» Atȣnчї Елеfantȣлȣ, în mizлокȣлȣ fȣpieї saле, se опреште, паркъ ера izбitȣ d'o къiре шi d'o mȣstpape de кȣцetȣ, a лȣatȣ пе челȣ maї mape din копiї, 'ла пȣsȣ пе tpîmбiцa sa шi 'ла adoптatȣ dpeпtȣ Корnакȣлȣ (kondȣktopȣлȣ) лȣї шi нiчї нȣ a maї врȣtȣ sъ sȣfepe ка sъ шеазъ алtȣлȣ пе dînsȣ dакъ нȣ ера kondȣsȣ de ачеstȣ копiлȣ.

Dapȣ dакъ пе d'о napte Елеfantȣлȣ este bindeкatiвȣ (ръsбȣнъtopȣ), пе d'алtъ napte este

Лȣnta ȣnȣї Елеfantȣ кȣ ȣnȣ леȣ.

шi рекȣнъskъtopȣ. Eatъ snpe ачеаsta o fantъ intepesantъ. Ȣnȣ soлdatȣ în Пondiшepiї a- вea обiчеiȣ d'a adȣче ȣnȣї Елеfantȣ чева Arак, totȣ-d'aȣna кîndȣ Елеfantȣлȣ венеа în орашȣ ȣnde soлdatȣл ера în гарnisonъ. Întp'o zi ачеstȣ soлdatȣ s'a îmбъtatȣ шi възîndȣ-se ȣрmatȣ de вaxta каре ȣmбла sъ'лȣ npinzъ шi sъ'лȣ neden- seaskъ, елȣ în бецiеa sa шi neштiindȣ че фаче dete fȣга sȣбtȣ Елеfantȣ, s'a кȣлкatȣ аколо ла пiчioapеле saле шi a adopmitȣ аколо. În zadap вaxta fъчеа feлȣpimї de înчеркърї ка sъ skoaцъ soлdatȣлȣ d'аколо; Елеfantȣлȣ кȣ о miшкаре de tpîmбiцъ iї a deпъptatȣ în dpeanta шi în stînга. Елеfantȣлȣ a ръmasȣ în локȣ nemiшкîndȣ-se, de fpiкъ ка sъ нȣ факъ вp'ȣnȣ ръȣ npoteцeatȣлȣї sъȣ. Dapȣ soлdatȣлȣ, a doa zi dimineaцa, skȣ- лîndȣ-se шi възîndȣ-se ла пiчioapеле ачеstȣї animaлȣ pedȣtaбiлȣ, a înчепȣtȣ sъ tpemȣpe, пе кîndȣ Елеfantȣлȣ a къȣtatȣ a iї însȣfла кȣpaцiȣ mînгîindȣ'лȣ кȣ tpîmбiцa sa; аръtîndȣ'ї feлȣpiшї de semnе d'o afeкцiȣne amiкалъ шi d'îndȣ'ї ка sъ înцeлеагъ; къ акȣmȣ a tpeкȣtȣ періколȣлȣ шi poate sъ se dȣкъ fiindȣ-къ нȣmaї e гonitȣ de niminea.

Simцȣлȣ odoapeї Елеfantȣлȣї e foapte deлi- katȣ, iї плаче toate feлȣpiле de napfȣmȣpї, maї

кȣ seamъ fлорĭ în orange (порtȣкаліе). Пъскîndȣ пе кîмпȣ saȣ în пъдȣрĭ, елȣ алеџе нȣмаĭ лȣкрȣріле челе маĭ плъкȣte ла odoape; iapȣ în прівінџа simџȣлȣĭ taktȣлȣĭ, елȣ ape ачестȣ simџȣ desволtatȣ ші конченtpatȣ în tpîmбiџa sa, кȣ кape елȣ поate фаче орĭ-че воеште, маĭ бine înкъ de кîtȣ noĭ кȣ mîinele noastpe.

Amȣ zisȣ maĭ sȣsȣ къ Елеfantȣлȣ în stapea sa natȣралъ, нȣ е сънџеросȣ. нȣ е fерочіȣ ші нȣмаĭ кîndȣ 'лȣ atакъ чіне-ва atȣнчĭ se fаче fȣpiosȣ; atȣнчĭ елȣ ръdікъ ȣрекіле ші tpîmбiџa sa кȣ кape se серве ка съ рътоapne ȣнȣ omȣ saȣ ка съ desпръдъчineze ȣнȣ арборȣ. Кîndȣ a datȣ ȣнȣ omȣ жосȣ ші fȣpiea sa e mape, atȣнчĭ îлȣ tpaџе кȣ fopџа прin tpîmбiџa sa între amîndoъ пічіоареле sale de nainte ші îлȣ калкъ кȣ ачесte пічіоаре. Omȣлȣ atȣнчĭ întp'ȣнȣ minȣtȣ s'a fъкȣtȣ nastpamъ. Dapȣ Елеfantȣлȣ нȣ е mȣлџȣmitȣ нічĭ d'aчeasta ші îлȣ înгъъреште ші кȣ dinџiĭ съĭ. Ȣнȣ прінџȣ de Монголіа aȣ întpeбȣinџatȣ Елеfanџĭ ка џеалаџĭ. Кîndȣ a врȣtȣ s'omoape вр'ȣn om, 'ла datȣ în mîna ȣнȣĭ Елеfantȣ înвъџatȣ ла ачестȣ skonȣ. Кîndȣ a врȣtȣ съ fакъ o граџie kondemnatȣлȣĭ adeкъ съ'лȣ omoape fъръ kazne, a fъкȣtȣ ȣнȣ semnȣ Елеfantȣлȣĭ ші omȣлȣ epa moptȣ întp'ȣнȣ minȣtȣ; dapȣ кîndȣ a врȣtȣ къ viktima лȣĭ съ sȣfеpe mȣлtȣ, atȣнчĭ iapȣ fъчеа ȣнȣ semnȣ Елеfantȣлȣĭ ші Елеfantȣлȣ рȣпеа omȣлȣ înчеtȣ oaseлe sale ȣнȣлȣ dȣne алтȣл. Eatъ че înвъџъtȣръ tpistъ daȣ ȣniĭ oamenĭ animaлелорȣ лорȣ; кȣmȣ degpadeaзъ keapȣ natȣpa inoчentъ a animaлелорȣ, fъкîndȣ-ле крȣde ші сънџеpoase ка ші dînшiĭ!

Dȣne napaџiȣnea ȣnорȣ гȣapdistĭ кape aȣ въzȣtȣ ȣнȣ Елеfantȣ ла Менаџеріеа din Versailles (лîнгъ Paris) съ nape къ Елеfantȣлȣ este ші simџitop кînd чіне-ва 'ші бate жок de dînsȣл, 'ші adȣче aminte de ачесте înжъръtȣpĭ ші 'ші pesбȣнъ 'ла o окасіȣne fавораbілъ. Eatъ ȣнȣ esemплȣ: Ȣнȣ omȣ 'ла înшелатȣ odatъ; къчĭ s'a fъкȣtȣ къ паркъ воеште съ ĭĭ арȣнче чева de mînkape ші нȣ'ĭ арȣнкаtȣ nimikȣ. Елеfantȣлȣ въzîndȣ ачeasta a anponiatȣ tpîmбiџa ші ĭĭ a datȣ o ловітȣръ аша de tape în кîtȣ întp'ȣнȣ minȣtȣ omȣлȣ epa pestȣpnatȣ, акȣmȣ Елеfantȣлȣ ла кълкаtȣ кȣ пічіоареле, рȣпîndȣ'ĭ ȣнȣ пічіорȣ ші doъ koaste, voindȣ keapȣ съ se ашeaзъ înџенȣкеatȣ пе вȣрта ачестȣĭ непорочітȣ ка съ'лȣ піаръ. Eatъ ші ȣнȣ алтȣ esemплȣ. Ȣнȣ пікtopȣ врîndȣ съ жȣгръвeaскъ ȣнȣ Елеfantȣ џiindȣ гȣра deskisъ ші tpîmбiџa ръdikatъ în sȣsȣ, a opdonatȣ sлȣџеі sale ка съ арȣнче Елеfantȣлȣĭ поате кîndȣ елȣ ва жȣгръві, dapȣ sлȣга ачeasta de mȣлte opĭ a ръdikatȣ mîna fъкîndȣ къ паркъ арȣнкъ чева în гȣра Елеfantȣлȣĭ ші n'a арȣнкаtȣ nimik. Елеfantȣл въzînd къ sлȣга 'ші бate жок de dînsȣл, s'a некъжitȣ însъ нȣ пе sлȣгъ чі пе пікtopȣ, kaȣza d'întîiȣ a ачестеĭ ofense ші a въръsаtȣ din tpîmбiџъ o вatpъ de апъ пе xîptie, stpikîndȣ'ĭ astȣ-fелȣ toatъ лȣкрареа sa.

Елеfantȣлȣ ape ші inamічіĭ съĭ. Леȣлȣ ші Тігрȣлȣ, ші алте animaле kapnasiepe sîntȣ aчештĭ inamічĭ aĭ Елеfantȣлȣĭ. De ачееа se întîmплъ adese-opĭ лȣnte între Елеfantȣ ші ачесте animaле сънџеpoase. Ачеіа кape aȣ fostȣ faџъ ла asemenea лȣntъ o deskpiȣ ка ȣнȣ sпектаколȣ din челе maĭ гpandioase ші sȣперве. Întp'adevъpȣ, нȣ este în лȣме ȣнȣ sпектаколȣ maĭ mъреџȣ de кîtȣ a asista ла o лȣntъ între doĭ inamічĭ нȣtepnічĭ ші кȣpaџioшĭ. Кîndȣ fie-кape dintp'înшiĭ desвoaлтъ fopџа sa ші кȣpaџiȣлȣ съȣ. Кîndȣ nasiȣnea d'a віpȣĭ saȣ d'a mȣpĭ a anpinsȣ inimeле ачесторȣ комбаtanџĭ epoiчĭ, în челȣ maĭ mape гpad. Леȣл кȣ fopџа sa estpaopdinapъ ші кȣ кȣpaџiȣлȣ съȣ sȣnepiopȣ înчеne atакȣлȣ; елȣ каȣtъ съ sȣpnpinzъ пе Елеfantȣ nрin аџеріtatea ші iȣџеала atакȣлȣĭ, dapȣ Елеfantȣлȣ se anъpъ прin fopџа sa колосалъ, s'арȣнкъ асȣпра леȣлȣĭ îлȣ ловеште кȣ tpîmбiџa sa dîndȣĭ лoвітȣpĭ epoiче ші аша maĭ totȣ-d'aȣna вірȣеште Елеfantȣ. Eatъ къ колосȣлȣ ape sȣnepiopitate neste кȣpaџiȣ; masa zdpoвеште fокȣлȣ ші îлȣ stinџe. Figȣpa noastpъ пpezintъ o semenea лȣntъ între ȣn Елеfantȣ ші леȣ.

În timпȣріле noastpe, Елеfantȣлȣ a datȣ локȣ ла pezȣлtate џеолоџiче foapte intepesante; adeкъ s'aȣ гъsitȣ nimte snеџе de Елеfantȣ nеpdȣte akȣmȣ кape s'aȣ stepsȣ кȣ totȣлȣ dȣne sȣпpafaџа пъmîntȣлȣĭ. Елеfanџiĭ de akȣmȣ sîntȣ mapĭ ші џigantічĭ destȣлȣ, dapȣ Елеfanџiĭ antedeлȣvianĭ epaȣ înкъ mȣлtȣ maĭ mapĭ ші maĭ џigantічĭ. Аша s. e. s'a гъsitȣ în mȣлte локȣрĭ (ші keapȣ ла noĭ în џeapa Pomîneaskъ) oase de Mastodonte saȣ Елеfanџĭ antideлȣvianĭ. Ȣнȣ dinte de ачесте animaле este кîte odatъ mȣлtȣ maĭ mape de кîtȣ капȣлȣ ȣнȣĭ omȣ; se deoseвеште

ші прin fъntȣpa sa de dinцiĭ Елефанцiлорȣ d'aкȣmȣ. О гъsipe maĭ intepesantъ ера ачееа че a fъкȣt'o Pallas ла înчепȣtȣлȣ acestȣĭ sеколȣ în Siбipiea, adeкъ а гъsitȣ аколо sȣб геаца etepnъ а ачеstорȣ църĭ поларе ȣnȣ кadaверȣ întpeгȣ d'o snецъ deoseбitъ de Елефантȣ antedeлȣвianȣ, nȣmitȣ Mamuth (saȣ Елефантȣ акоперitȣ кȣ лînъ). Гъsipea ачеstȣĭ Елефантȣ а datȣ окazіȣne ле tpeĭ deskопepipĭ штiinцifiче intepesante adeкъ:

I. S'a deskопepitȣ къ întp'o алtъ епокъ а esistinцеĭ пъмîntȣлȣĭ, аȣ tpъitȣ niште Елефанцĭ цiгantічĭ пъроші каре нȣмаĭ esistъ акȣmȣ пе пъмîntȣ.

II. S'a пробатȣ къ кліma nopdȣлȣĭ Еȣропеĭ ші а Asieĭ tpeбȣe sъ se fie skimбatȣ mȣлtȣ d'atȣnчĭ пînъ акȣmȣ, adeкъ къ акȣmȣ кліma emisfepeĭ nopdiче este mȣлtȣ maĭ fpiгȣроasъ ка atȣnчĭ; къчĭ акȣmȣ, Елефанцiĭ nȣ poate sъ tpъеaskъ întp'o кліmъ рече ка Siберia ші чере о кліmъ кълdȣроasъ. Аноĭ fiindȣ-къ штimȣ къ ачеastъ skimбape а кліmeĭ deninde de релацiȣnea întpe kontinentȣ ші mape, de ачееа е пробатȣ къ în епока кîndȣ Mamȣtȣл а tpъitȣ, чеа maĭ mape napte а Еȣропеĭ ші Asieĭ ераȣ акоперitъ кȣ апеле очеанȣлȣĭ, ші înчetȣ înчetȣ s'а аръtatȣ аколо niште insȣле maĭ pisinite бȣкȣpîndȣ-se d'o кліmъ dȣлче, mapitimъ ȣnde s'аȣ цinȣtȣ ачешtĭ Елефанцĭ antideлȣвianĭ.

III. S'a пробатȣ iapȣ къ карnea ші алtе ръmъшiцȣpĭ але ȣnȣĭ корп opгanik poate sъ ръmîie askȣnse sȣte ші miĭ de anĭ sȣб гiaцъ ші sъ nȣ se stpiче. Mamȣtȣлȣ каре Palas л'а гъsit лîнгъ pîȣлȣ Ienisenskȣ în anȣлȣ 1796, кȣ карnea ші пелеа лȣĭ, а ръmasȣ în локȣ челȣ пȣцin 3 saȣ 4 miĭ de anĭ ші кȣ toate acestea карnea n'а аръtatȣ nічĭ ȣnȣ semnȣ de пȣtpeziчіȣne ші de stpiкape. Еatъ ла че difepite pezȣлtate intepesante adȣче кîte odatъ о sinгȣpъ deskопepipe în штiinцe.

Zmintipea în рапортȣлȣ еĭ кȣ кȣestiȣnile жȣpidiче.

Somnȣлȣ.

(Ȣpmape)

Кеарȣ somnȣлȣ este ȣnȣ semnȣ каракtepistiкȣ întpe ȣnȣ omȣ sъnъtosȣ ші ȣnȣ zmintitȣ. Ȣnȣ omȣ sъnъtosȣ кȣ греȣ poate sъ se sileaskъ ка sъ nȣ doapmъ, пе кîndȣ maĭ toцĭ zmintiцiĭ de sineшĭ nȣ dopmȣ, asemenea împpeцiȣpape este ші кȣ абцinepea din mînкаре. Ȣnȣ omȣ sъnъtosȣ, кȣ греȣ poate sъ ръmîie maĭ mȣлtе zіле nemînкatȣ; къчĭ sȣfepinцеле foameĭ sîntȣ foapte mapĭ ші dȣпе че аȣ tpeкȣtȣ кîte-ва zіле devinȣ tepiбiле ші de nesȣfepite. Moaptea prin foamete este чеа maĭ tepiбiлъ. «Maĭ бine 100 de mopцĭ прin saбie de кîtȣ doъ прin fокȣ ші ȣna прin foamete», este ȣnȣ провербȣ. Пе кîndȣ ла zmintiцĭ nȣ е рарȣ d'а 'ĭ веdea абцiindȣ-se zіле întpeцĭ d'opĭ-че mînкаре saȣ бъȣtȣpъ ші паркъ nȣ sȣfepȣ nimiкȣ d'ачеastъ абцinepe.

Требȣе sъ konstatъmȣ aічĭ ші difepinцa întpe zmintipe ші întpe деліpiȣ. Adeкъ деліpiȣ este totȣ-d'aȣna semnȣлȣ ȣneĭ боале акȣtе (кȣ кълdȣpъ), s. e. а tifosȣлȣĭ (лînгoapea) saȣ а inflamaцiȣneĭ креepiлорȣ. Ȣnȣ omȣ каре аре деліpiȣ, este totȣ-d'aȣna în nepiколȣ de moapte пе кîndȣ zmintipea nȣ е nічĭ de кȣmȣ nepiкȣлоаsъ. Din kontpa, sîntȣ zmintiцĭ, каре ажȣнгȣ ла о бътpîneцe foapte naintatъ; oamenii кȣ деліpiȣ, sîntȣ sлабĭ ші în патȣ, пе кîndȣ чеа maĭ mape napte а zmintiцiлорȣ sîntȣ грашĭ, sъnъtoшĭ ші se бȣкȣpъ d'o пoftъ de mînкаре foapte бȣнъ.

În privinцa кȣestiȣneĭ жȣpidiче nȣ poate sъ fie nічĭ о deoseбipe întpe ȣnȣ omȣ în деліpiȣ ші întpe ȣnȣ adeвъpatȣ zmintitȣ; къчĭ е înвedepatȣ къ, кîndȣ ȣnȣ omȣ болнавȣ de tifosȣ fiindȣ în деліpiȣ (ворбindȣ aiȣpe) komite ȣnȣ aктȣ nekȣviinчіosȣ, къ nȣ poate fi nedensitȣ despre aceasta intoкmaĭ ка, кîndȣ аpȣ fi ȣnȣ zmintitȣ ші întp'adeвъpȣ, ачела каре е în деліpiȣ, în minȣtȣлȣ acesta este zmintitȣ. Asemenea кîndȣ ȣnȣ omȣ în деліpiȣ faче ȣnȣ testamentȣ (diatъ), acestȣ testamentȣ n'аре nічĭ о валоаре, ка кîndȣ л'а fъкȣtȣ ȣnȣ zmintitȣ; пе d'алtъ napte este ші aічĭ о mape difepinцъ întpe ȣnȣ болнавȣ d'o боалъ кȣ деліpiȣ ші întpe ȣnȣ zmintitȣ; adeкъ

челȣ̆ d'întîiȣ̆ în momentȣ̆ кîndȣ̆ п'аре delipiȣ̆, este ȣnȣ̆ omȣ̆ кȣ inteлiџinцъ лimpede шi toate акџiȣnеле лȣĭ d'atȣnчĭ sîntȣ̆ валабiле, пе кîndȣ̆ ла zmintiџi, тъкарȣ̆ къ ȣniĭ аȣ̆ niшte momente лimpede, însъ e foapte papȣ̆ къ кеарȣ̆ atȣnчĭ inteлiџenцa лорȣ̆ съ fie кȣ totȣлȣ̆ лiберъ de inflȣinцa zmintipeĭ; de ачееа, ȣnȣ̆ жȣdекъtорȣ̆ чiвiлȣ̆ авîndȣ̆ а хотъpî despre ȣnȣ̆ актȣ̆ алȣ̆ ȣnȣĭ omȣ̆ atinsȣ̆ d'o zmintipe пеpiodiкъ, tpeбȣe съ se îndoieaskъ маĭ мȣлtȣ̆ de валоареа легалъ алȣ̆ ачестȣĭ актȣ̆, de кîtȣ̆ de ачееа а ȣnȣĭ болнавȣ̆ atinsȣ̆ d'o боалъ кȣ delipie пеpiodiче.

Aічĭ нȣ нȣtemȣ̆ лinsi d'а комȣniка о обsерваціȣnе foapte intepesantъ fъкȣtъ de кътре ȣniĭ medічĭ modepnĭ în *рапортȣлȣ̆* stъpeĭ mentaле ла natima нȣmitъ oftiка (phithisis). Тоатъ лȣmea шtie къ ла ачеастъ natimъ, de шi e tepiбiлъ шi moptaлъ; însъ болнавȣлȣ̆ пъstpezȣ̆ пînъ ла opa чеа dȣпе ȣpmъ, simџipea шi inteлiџenцa sa. Însъ о îmпреціȣраре кȣpioasъ se afлъ ла eĭ, adeкъ къ îшĭ fakȣ̆ iлȣziȣnĭ în рапортȣлȣ̆ viitopȣлȣĭ лорȣ̆. Eĭ кредȣ̆ кеарȣ̆ în momentȣлȣ̆ челȣ dȣпе ȣpmъ къ ворȣ̆ tpъi înкъ мȣлtȣ̆ timпȣ̆, fakȣ̆ планȣpĭ de воіаџе, îшĭ кȣмпъръ хаіne ш. ч. л. Базатȣ̆ пе ачеаsta, ȣnȣ̆ medікȣ̆ (s. e. Rademacher) аȣ̆ деклapatȣ̆ къ кеарȣ̆ болнавiĭ de oftiкъ н'аȣ̆ inteлiџenцa лорȣ̆ întокмаĭ лimпede: adeкъ къ eĭ аȣ̆ ȣnȣ̆ fелȣ̆ de monomanie saȣ̆ idee fiksъ, каре îĭ пpezintъ віеаца totȣ̆-d'аȣna în коnорĭ de poze шi îĭ askȣnde adeвъpata stapea a лорȣ̆.

În aniĭ tpeкȣцi, s'а întîmплatȣ̆ întр'ȣnȣ̆ ораш mаре în Eȣропа, къ маĭ мȣлцĭ oamenĭ s'аȣ̆ zmintitȣ̆ îndatъ; medічiĭ аȣ̆ деклapatȣ̆ къ ачеаsta а провенitȣ̆ къ креерiĭ лорȣ̆ s'аȣ̆ moiatȣ̆ (Ramollissement de cerveau); ачеастъ natimъ провiне de fелȣрimĭ de абȣzȣpĭ în віеацъ. Еарȣ̆ s'а обsерватȣ̆ къ întокмаĭ zmintipea че амȣ̆ *нȣmit*'о monomaniea omȣчidepeĭ, s'арatъ кîte odatъ penede шi fъръ вр'о прегътipe. Ачеаsta este iapȣ̆ foapte imпортantъ пentpȣ жȣdекъtорȣ̆ în казȣzе кpiminaле.

Esquirol а fъкȣtȣ̆ мȣлte обsерваціȣnĭ foapte intepesante în рапортȣлȣ̆ zmintipeĭ пеpiodiче. Елȣ̆ zіче întpe аltеле, къ ачеste atакȣpĭ *пеpiodiче* sîntȣ̆ foapte nepeгȣлate; вinȣ̆ кîte odatъ пе лȣнъ, saȣ̆ пе съптъmînъ saȣ̆ пе анȣ̆, saȣ̆ de доȣ, tpeĭ opĭ пе анȣ̆. Апоĭ шi казȣzе esтpне продȣкȣ̆ ȣnȣ̆ atакȣ̆ de zmintipe пеpiodiкъ. Елȣ̆ а кȣnoskȣtȣ̆ о damъ каре totȣ̆-d'аȣna кîndȣ̆ s'а datȣ̆ în teatpȣ опера «Nina», а ръmasȣ̆ 18 пînъ ла 24 de ope, zmintitъ!

În рапортȣлȣ̆ вindекъpeĭ zmintipiлорȣ̆, zіче Esquirol къ statistiка а аpъtatȣ̆, къ întpe 1223 zmintiџĭ ера вindекаџĭ ла 604, вindекареа s'а ȣpmatȣ̆ în анȣлȣ̆ d'întîiȣ̆, ла 502 în анȣлȣ̆ de алȣ̆ doiлеа, ла 86 în анȣлȣ̆ de алȣ̆ tpeiлеа шi ла 41 în анȣлȣ̆ de алȣ̆ natpȣлеа. Ва съ zікъ: кȣ, кîtȣ̆ tpeкȣ̆ маĭ мȣлцĭ анĭ, кȣ atîtȣ̆ перspeкtiва пentpȣ вindекареа zmintiџiлорȣ̆, devine маĭ slaбъ.

Вindекареа zmintiџiлорȣ̆, opĭ къ se ȣpmeazъ înчetȣ̆. saȣ̆ шi îndatъ; în казȣл чел dȣпе ȣpmъ se întîmплъ къ niшte efeкte tapĭ nepeвъzȣte поate съ'ĭ вindeче. Аша s. e. ȣnȣ̆ zmintitȣ̆ вреа съ se арȣнче пе fȣpiшȣ̆ în pîȣлȣ̆ Tamiza; în minȣtȣлȣ̆ ачеsta se simte npinsȣ̆ de чine-ва ла snate, ачеастъ sпеpietȣpъ îлȣ̆ вindекъ de zmintipe. Dapȣ̆ ла monomaniea omȣчidepeĭ, s'а обsерватȣ̆ къ ведереа кадаверiлорȣ̆ de кътре zmintiџi, ведереа съnџелȣĭ шi кеарȣ̆ а жȣdекъtорȣлȣĭ поate съ fакъ асȣпра лорȣ̆ о imпресiȣnе аша de foapte, în кîtȣ̆ îndatъ pedoбîndeskȣ̆ minџiле. Aічĭ este о *позiџiȣnе* кpitiкъ пentpȣ жȣdекъtорȣ̆ în казȣzе кpiminaле; къчĭ se поate къ кpiminaлistȣлȣ̆ în minȣtȣлȣ̆ кîndȣ̆ а komisȣ̆ кpima ера zmintitȣ̆ шi кîndȣ̆ stъ *naintea* жȣdекъtорȣлȣĭ, e însъпъtoшatȣ̆.

Eatъ къ нȣ е преа ȣшорȣ̆ а fi ȣnȣ̆ жȣdекъtорȣ̆ dpentȣ̆ în казȣza *кpiminaлъ*, каре пе лîнгъ integritatea sa шi кȣноштiнцеле жȣpidiче, tpeбȣe съ аiбъ шi о кȣноштiнцъ пpofȣndъ de natȣpa omȣлȣĭ шi de абераціȣniле sпipitȣлȣĭ лȣĭ каре îлȣ̆ fаче imнȣstaбiлȣ̆ (fъръ pesпȣnzaбiлitate) în мȣлte казȣpĭ. Simџipea dpentъцеĭ шi siгȣpanцa soчiaлъ черȣ̆ ка съ nedensimȣ̆ пе кpiminaлĭ, dap totȣ̆ ачеste simџipĭ dpente прекȣmȣ̆ шi mopaла шi pелiџiȣnеа, черȣ̆ ка съ нȣ nedensimȣ̆ пе оаmenĭ zmintiџĭ каре н'аȣ̆ fъкȣtȣ̆ ръȣ̆ npin о воiнцъ лiберъ d'а fаче ръȣ̆. Ȣnȣ̆ жȣdекъtорȣ̆ кondemnîndȣ̆ пе ȣnȣ̆ ачеstȣ̆ omȣ̆, ва komite елȣ̆ însȣшĭ о кpimъ жȣpidiкъ. Ка съ ръspîndimȣ̆ în пȣбliкȣлȣ̆ nostpȣ кîte-ва ideĭ елеmentape а шtiinцеĭ mediкале каре npiвeшte лъmȣpipea кȣestiȣneĭ дакъ ȣnȣ̆ кpiminaлistȣ̆ este pesпȣnzaбiлȣ̆ пentpȣ акціȣniле saле saȣ̆ нȣ, амȣ̆ пȣбliкatȣ̆ în жȣpnaлȣлȣ̆ nostpȣ ачеste aptiколе лȣate din stepa шtiinцеĭ mediко-легале. Sokotimȣ̆ къ ȣнȣлȣ̆ saȣ̆ алtȣлȣ̆ din D-ni жȣdекъtорĭ ле ворȣ̆ чiti кȣ intepesȣ̆ шi фолосȣ̆.

Tinъpitȣ̆ în Tinографiеа Колеціȣлȣĭ Sf. Sava.